

Verkkoa kokemassa

Internetiä on viime vuosina tarkasteltu ties mistä näkökulmista. Puhutaan tekniikasta ja taloudesta, uhkista ja mahdollisuuksista, demokratiasta ja tietokone-lukutaidosta, sisällöistä ja laadusta, käyttäjistä ja nettiviestinnästä – ynnä muuta. Ihmisten Internet-käyt-täytymisen kaikista ulottuvuuksista ei kuitenkaan näy-tä vielä keskusteltavan ainakaan kovin paljon. Yksi käsittääkseni vähälle huomiolle jäänyt aihepiiri on ky-symys siitä, millä tavalla aktiiviset verkon käyttäjät esiintyvät esimerkiksi www-sivuilla ja keskustelu-ryhmissä. Internethän on periaatteessa joka pojan ja tytön joukkoviestin, jonka avulla kukin voi tarjota toisille haluamaansa mielikuvaa itsestään, mikäli välineet ovat käytettävissä ja niitä osataan hyödyntää.

Olen haeskellut useaankin eri tarkoitukseen Internetistä tietoja erinäisistä organisaatioista ja niitä edustavista ihmisistä. Eräällä kotisivulla esittäytyi profes-sori, tohtori, laitoksen johtaja, kolmen tutkimusprojek-tin johtaja, viiden tutkimusalueen asiantuntija, merkittävien julkaisujen kirjoittaja, lukuisien jatko-opiskeli-joiden ohjaaja. Rintakuvassa näkyi tummaan pukuun sonnustautunut vakava keski-ikäinen mies. Muuan toin-en taas kertoi olevansa opiskelija, pilaili oman laiskuutensa kustannuksella, mainitsi humoristiseen sävyyn jotakin harrastuksistaan sekä ilmoitti kuvatek-sissä suunnilleen näin: tässä olen minä 12 vuoden kuluttua, kun olen valmis ja rikas ja minulla on varaa [tiety merkiseen] autoon ja [tiety merkiseen] pu-kuun. Kuva esitti autossa istuvaa tummapukuista John Travoltaa Pulp Fiction -elokuvan yhtenä konnana.

Professorista sain tarvitsemi tiedot, opiskelija tuotti hupia. Mutta tässä ei ole kaikki. Kyseessä on kaksi konkreettista esimerkkiä Erkki Karvosen analysoimasta¹ mielikuvien rakentumisen prosessista, jossa toimijoiden jotkin piirteet korostuvat ja toiset sivuutetaan mahdol-lisimman tehokkaasti.

Professori näyttäytyi viileänä ja etäisenä asemansa ja saavutustensa summana. Häneen ei ollut helppo ottaa yhteyttä, vaikka joitakuista toisia professoreja tun-tevana tiesin, että virallisen esittelyn takana voi olla millainen persoona tahansa. Miten mahtaa olla laita niiden, joiden käsitykset yliopistotutkijoista perustuvat yksinomaan median tarjoamiin mielikuviiin? Onko auk-toriteitin arastelu Internetin välityksellä demok-raattisempaa kuin vanhemmin välinein?

Opiskelijasta syntyi rento mielikuva. Pulp Fictionin nähneenä en malttanut olla höystämättä muutoin asi-allista sähköpostiviestieni peräkaneetilla: "PS. Haluat-

ko hampurilaisesi raakana vai mustaksi käristettynä?" Hän vastasi: "Le Big Mac majoneesilla, kiitos". Hän oli sisällä Pulp Fiction -diskursseissa, joten hän varmaan oli ihminen, jonka kanssa viihtyisin. Jälkeen päin tosin kysyn: kuinka voin tietää, etten ole tavannut ja inhonnut kyseistä henkilöä? Hänhän ei oikeasti kertonut mitään itsestään ja kuvakin esitti näyttelijää.

Opiskelijan kotisivu on myöhemmin houkutelut yli-tulkintaan. Ehkäpä kyseessä ei ollutkaan pelkkä har-miton vitsi vaan kannanotto siihen, että Internet voi kehnoimmillaan olla kuin roskaromaani tai möhjöksi nuijittua informaatiota. Toisaalta tarkoituksena saattoi olla sen tekeminen näkyväksi, että Internetissä on muihin viestintävälineisiin verrattuna helpompaa piiloutua roolin taakse ja jaaritella joutavia – ja että tähän on tilaisuus aiempaa paljon laajemmalla ihmisjoukolla.

Pari vuotta sitten analysoin The cyborg cometh -nimistä televisiodokumenttia. Ohjelmassa haastateltu verkkoyrityksen edustaja oli innoissaan:

"Me asensimme yleisöpäätteitä San Franciscon kahviloihin, jotta ne, joilla *ei ole* tietokonetta, voivat osallistua elektroniseen vallankumoukseen samalla lailla kuin ihmiset osallistuvat kotona kotitietokoneidensa kanssa... Se on todella julkinen foorumi, jonne kuka tahansa voi mennä ja *kuunnella* ajatuksia ja kommentoida ajatuksia. Ja olet sitten asunnoton tai yhteiskun-nallisen eliitin jäsen, äänesi ei kuulu lujempaa tai hiljempää kuin kenenkään toisen ääni."

Kuvituksena käytettiin muun muassa kahvilaa ja siellä käytössä olevan tietokoneen näyttöä. Tarkistin videonauhalla pysäytyskuvien avulla, millaista kes-kustelua verkossa parhaillaan käytiin. Löysin kolmen nimimerkin välisen vuoropuhelun:

MAGGOT MAN) oh wow, this is really dull
FANTASIA NOVACO) wipe even... hehe
SGT ROCK) yup. sure is.

Tällaistakin elektroninen vallankumous ja sosiaalis-ten ryhmien välinen tasa-arvo voivat siis tarkoittaa.

Palattakoon mielikuviiin. On todella ikävää, jos mo-net ihmiset arvelevat Internetistä löytyvän enimmäk-seen vain pornografiaa, mainoksia ja tyhjämpäiväistä puhetta. Kyseessä on sentään paljon joustavampi ja interaktiivisempi väline kuin esimerkiksi iltapäivälehti. Tulin hiljattain ostaneeksi yhden näistä graafisen viestintäteollisuuden tuotteista, koska etusivulla mai-nittiin Kosovon pakolaisten auttaminen. Vastineeksi rahalleni sain 52-sivuisen tabloidin, jonka sisältönä oli lähinnä tyhjämpäiväistä puhetta, mainoksia ja porno-

grafiaa. Lehden ostamisen sijasta olisi varmaan ollut järkevämpää käväistä SPR:n kotisivulla.

*

Informaatiotutkimus-lehden päätoimittajuuden kierrätysvauhti on viime vuosina kasvanut huimaavasti: Marjatta Okko luotsasi julkaisuamme yhtäjaksoisesti 14 vuotta, sen jälkeen lehdellä on ollut neljän vuoden aikana kolme päätoimittajaa. Historian viidentenä Informaatiotutkimuksesta vastuullisena kiitän edeltäjääni Oili Kokkosta, jonka päätoimittajakaudelta suurin osa tämänkin numeron kirjoituksista vielä on perintöä.

Seuraavaksi toivotan tervetulleeksi uuden sukupolven – ne tutkimukseen suuntautuneet nuoret, joilla on kiintoisaa kerrottavaa. Tätäkin kautta kutsun mukaan myös seniorit. Kun tiedepolitiikassa ja -hallinnossa suositaan ryhmätyötä sekä sitä kautta yhteisjulkaisuja, tulkaa professorit ja muut opettajat esiin vähintään tutkimusryhmänne tuotoksen yhtenä kirjoittajana. Tie-

tenkin lehti on avoin myös muille kuin yliopistotutkijoille eikä kaikissa teksteissä tarvitse raportoida omaa tutkimusta. Muistutan erityisesti siitä, tämä painotuotekin on julkinen foorumi, jonka 'keskustelua'-osastoa ei ole lakkautettu.

Tampereella 16. huhtikuuta 1999

Riitta Kärki

Viite

1. Esim. Karvonen, Erkki (1999). Elämää mielikuva-yhteiskunnassa : imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa. Helsinki: Gaudeamus.

Tämän numeron kirjoittajat

Forsman, Maria, informaattikko, Tampere

Jääskeläinen, Pirkko, viestintäpäällikkö, Kauniainen

Kärki, Riitta, tutkija, Tampereen yliopisto

Mäkinen, Ilkka, lehtori, Tampereen yliopisto

Savolainen, Reijo, professori, Tampereen yliopisto